

SI 115 Sigtuna, Kv. Kammakaren 5

Litteratur: S. Prata, Kv. Kammakaren 5, Sigtuna, Uppland 2011, Rapport Arkeologisk förundersökning (schakt-kontroll), SMUV, s. 4, 7 ff.; M. Källström, Clerical or lay literacy in late Viking Age Uppland. The evidence of local rune carvers and their work, i: K. Zilmer & J. Jesch (ed.) Epigraphic literacy and Christian identity. Modes of written discourse in the newly Christian European North (2012), s. 42 not 43.

Äldre avbildning: J. Vincent, foto (i: Prata a.a. s. 7)

Signum i Samnordisk runtextdatabas: U SI115

Ett revben med runor och latinska storbokstäver påträffades den 13 april 2011 av arkeologen Sofia Prata som lösfynd i ett omrört lager vid en arkeologisk undersökning i kv. Kammakaren 5 i Sigtuna (Fyndnummer 6). Revbenet kan förmodligen dateras till 1100-talet eller senare enligt Anders Wikström. Bland övriga fynd märktes en ornerad bennål.

Benets längd 136 mm, bredd 24 mm och tjocklek 10 mm. Runhöjd 11 mm (runan I). Inskrifterna står centralt på benet.

Fig. 1. Runbenet SI 115 från kv. Kammakaren 5. Foto M. Källström 2011.

Inskrift *a*:

AIHN + (alternativt: AIMN +)

Inskrift *b*:

lpu

Till läsningen: – Inskrift *a*: Bokstavsstaplarna (grundstrecken) i storbokstaven A har seriffer vid baslinjen och ett nedåtvinklat hårstreck samt ett vågrätt takstreck. Strax till vänster om det högra grundstrecket går en lodrät linje från mitten av takstreckets och når nästan ner till baslinjen. Den bedöms vara en felristning. Drygt 1 mm till höger om grundstreckets finns en ytlig och tunn vertikal linje som i toppen är något bågformad. Något ovanför linjens mitt går en likaledes ytlig och tunn linje åt höger och böjer åt vänster i riktning in mot den vertikala linjens topp. Den vertikala linjen och bågen bedöms inte höra till inskriften. Tecken 2 består av ett lodrätt streck som har seriffer vid toppen och vid basen. På mitten av strecket är ett kort vågrätt streck skuret. Tecken 3 består av en lodrät stav, från vars mitt ett kort streck går snett nedåt höger. Den lodräta staven har seriffer vid toppen och vid basen. De är otydliga på grund av benytans längsgående struktur. Tecken 4 består av en lodrät stav med en kort stav snett nedåt vänster från mitten. Den lodräta staven har en snedställd

Runristade lösföremål från Sigtuna

Sl 115 Sigtuna, Kv. Kammakaren 5

seriff nedtill och en otydlig vågrät seriff upptill. Det är osäkert om spetsarna av de snedställda stavarna i tecknen 3 och 4 träffar varandra. Tecken 5 består av tre led. Mellan det första och det tredje lodräta ledet går ett snett streck från det första ledets bas snett upp till det tredje ledets topp. De lodräta leden har seriffer upptill och nertill. Tecknet skall snarare läsas som en spegelvänd storbokstav N än som en oformlig **s**-runa. Avståndet mellan tecken 4 och 5 är 6 mm, mellan de övriga tecknen 4 mm. Att en **k**-runa rispats in sekundärt mellan bokstaven A och tecknet 2 samt en **i**-runa innanför det högra grundstrecket i A är inte troligt. Till höger om tecken 5 är ett 11 × 11 mm stort korsat kors inskuret. – Inskrift *b*: 19 mm till vänster om bokstaven A finns en upp och nervänd runföljd **lpu** inskuren med läsriktning åt höger. Runföljden följs av ett ornament av tre eller fyra tunna bågar. Den övre avslutas i en skada (urgröppning). På baksidan av benet har det inte funnits någon ristning.

Fig. 2–3. Detaljer av de två inskrifterna, *a* resp. *b*. Foto M. Källström 2011.

Medan runorna **lpu** är otvetydiga är det mindre säkert hur den andra inskriften skall läsas. Tecknet 2 skulle kunna förstås som en stungen **i**-runa men är snarast en storbokstav I. En sådan pryds ibland i gravhällsinskrifter med ett ornamentalt tvärstreck. De därpå följande tecknen 3 och 4 skulle kunna förstås som en runföljd **na** men är snarast en storbokstav H eller en storbokstav M med ett lågt placerat vinklat hårstreck. Mot M talar hårstreckets låga placering. En liknande M-form förekommer dock på den norska guldringen N 635 från Bergen med punsade runor och majuskler. För att det kan röra sig om en bokstavsinskrift AIHN eller AIMN talar det konsekventa bruket av seriffer. Sådana förekommer i enstaka fall även i runinskrifter, men då i inskrifter på gravhällar, men mig veterligen inte på lösföremål. I runinskriften på revbenet förekommer inga seriffer. Storbokstaven N förekommer understundom epigrafiskt i spegelvänd form.

Att det på revbenet både förekommer en inskrift med runor och med latinska storbokstäver är språkhistoriskt intressant. Någon tolkning kan dock inte ges. Att en bokstavsinskrift AIMN skulle återge böneordet *amen* är inte troligt med tanke på den gängse skrivningen *amen* av detta ord.

Detta dokument ingår i en digital utgåva av runristade lösföremål från Sigtuna. Dessa publiceras fritt tillgängliga på Internet.

Texten är ännu preliminär och kan komma att revideras. Hittar du felaktigheter eller känner till källor som inte har utnyttjats är du välkommen att meddela författaren dessa på nedanstående e-postadress.

Författare: Helmer Gustavson
Kontakt: magnus.kallstrom@raa.se

Riksantikvarieämbetet
Box 1114, 621 22 Visby
Tel. 08-5191 8000, Fax 08-660 7284
www.raa.se